

Archeocoach

Archeologische kwaliteitsborging en
beleidsadviesering

Drs. H. Stoeper
Senior-archeoloog

Onafhankelijk adviseur
archeologische monumentenzorg

Tienbundersweg 8
6321 CR Wijre
043-4501019, 06-22153580
hstoeper@archeocoach.nl

Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Eijsden,
postbus 39
6245 ZG Eijsden
Mevr. J. Starren

Locatie: Köbbesweg/Oosterbroekweg/Stationstraat, Gronsveld, gemeente
Eijsden.

Project: Toetsing van archeologisch rapport:
" Hensen, G., 2008: *Plangebied Hotel Gronsveld, gemeente Eijsden;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek, verkennende fase*, Weesp (RAAP notitie 2527, januari
2008)."

Datum: 26 februari 2008

Onderwerp

In opdracht van de gemeente Eijsden, d.d. 19 februari 2008, wordt door drs. H. Stoeper, onafhankelijk adviseur archeologische monumentenzorg (Archeocoach, archeologische kwaliteitsborging en beleidsadviesering), een rapport van een inventariserend veldonderzoek (bureauonderzoek en verkennend booronderzoek), opgesteld door "RAAP" te Weesp (regio Zuid te Weert), getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de proportionaliteit ten opzichte van de bestaande en de te verwachten versterking van het bodemarchief.

Samenvatting van het rapport

In opdracht van Plangroep Heggen heeft archeologisch onderzoeksbureau 'RAAP' in november 2007 in een plangebied van circa 3,5 ha bij de Köbbesweg, Oosterbroekweg, Stationstraat in Gronsveld in de gemeente Eijsden een bureaustudie en een booronderzoek uitgevoerd.

Aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen bouw van een hotel annex amusementshal, restaurant, conferentieruimte, wellnesscentrum, fitnesscentrum en detailhandel. Huidig gebruik is weiland, boomgaard, verharding, loods. Het verharde gedeelte beslaat een groot deel (circa 1 ha) van het plangebied. Hier kon geen booronderzoek plaats vinden.

Het terrein valt binnen de categorie 'gebieden met lage trefkans' op de IKAW (indicatieve kaart archeologische waarden). Het gebied ligt echter binnen 50 meter van een bekende vindplaats (waarneming 17567). Hiervoor is volgens het POL (provinciaal omgevingsplan Limburg) bij bestemmingsplanwijzigingen en vrijstellingsaanvragen een verplichting tot archeologisch vooronderzoek.

Het bureauonderzoek had betrekking op een onderzoeksgebied met een straal van 1 km rond het plangebied. Het bureauonderzoek heeft bestaan uit het verzamelen van gegevens omtrent bodem, landschap, historisch grondgebruik en bekende archeologische vindplaatsen. Daarbij zijn ook plaatselijke heemkundigen/amateur-archeologen geraadpleegd. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde verwachting.

Uit de bureaustudie werd duidelijk dat het plangebied volgens de geomorfologische kaart gelegen is op een rug op het Terras van Geistingen. Volgens de bodemkaart ligt het plangebied in een met colluvium gevuld dal, bodemkundig gekarakteriseerd als een ooivaaggrond. Blijkens de Tranchotkaart ligt het plangebied in een broekgebied ten westen van de oude kern (lintbebouwing) van Gronsveld en is het in gebruik als akkerland, boomgaard en weiland.

Binnen een straal van 1 km rond het plangebied liggen waarnemingen van archeologische vondsten en monumenten, daterend uit de periode Neolithicum tot en met Romeinse tijd. Twen oosten van het plangebied ligt de historische kern van Gronsveld.

Het veldonderzoek heeft bestaan uit 14 boringen met een 12 cm edelmanboor in een verspringend grid van 40 x 50 m. Het opgeboorde materiaal is versneden en gecontroleerd op archeologische indicatoren. Deze zijn niet aangetroffen. De boordiepte was 400 cm. De boringen leidden tot de conclusie dat het terrein bedekt was door een dik pakket colluvium op matig zandige klei (Maasafzettingen). In het noorden van het terrein is de bovenste meter verstoord door stenen en puinbrokken.

De conclusie is dat de verstoring niet van dien aard is dat er geen vindplaatsen aanwezig kunnen zijn. Daarbij is opgemerkt dat verkennend onderzoek niet geschikt is om vindplaatsen op te sporen. Aanbevolen wordt om verder (karterend) onderzoek in het plangebied uit te voeren.

Beoordeling

- Het rapport is redelijk goed leesbaar. Bij geomorfologie en bodem zit het locatiespecieke stukje wat verstopt in de standaardtekst. De afbeeldingen zijn van voldoende kwaliteit.
- Bij het aangeven van de eerste vermelding van een plaats is het in het algemeen beter om geen website te gebruiken, aangezien de bronnen hiervan niet altijd duidelijk zijn, maar om gebruik te maken van Kunzel, R.F., D.P. Blok & J.M. Verhoeff, 1988: *Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200*, Amsterdam; of van Berkel, G. van & K. Samplonius 2007 (4^e druk), *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*, Utrecht. In het geval van Zuid-Limburg is de in het rapport gebruikte publicatie van Renes 1988, ook goed. Overigens is de website www.grueles.nl hier correct.

- In het deel 'archeologie' van de bureaustudie is niet gememoreerd dat de verplichting tot onderzoek gebaseerd is op de nabijheid van waarneming 17567 en er is niet ingegaan op de inhoud van deze wel zeer dichtbij (25 meter!) melding. Over deze locatie is in 1989 telefonisch gemeld aan de ROB dat bij het kappen van bomen mergel en fragmenten van Romeinse dakpannen zijn aangetroffen. Dergelijke meldingen van plaatselijke amateurs en toevallige vindsters zijn juist geregistreerd om als waarschuwingssignaal te dienen bij toekomstige ontwikkelingen, zoals hier het geval is. Er is bij dit onderzoek niet onderzocht wat deze vondstmelding zou kunnen betekenen voor het plangebied. In tabel 2 is deze vondstmelding opgenomen als losse vondst, terwijl de vondst in Archis geregistreerd staat als mogelijk villaterrein.
- Bij de archeologische verwachting is het correct om van een middelhoge tot hoge trefkans te spreken op grond van de ligging op het terras van Geistingen en de vindplaatsen uit de buurt. Bij het verwachtingsmodel is niet de natheid van het terrein (broekgebied bij Tranchot) betrokken. Dat trekt de verwachting wat naar beneden. Het is de vraag of het hellingklassenverwachtingsmodel voor het Heuvelland ook voor het Maasdal toepasbaar is. Mogelijk wel, maar dat zou pas na nadere studie kunnen blijken. Het is m.i. prematuur om er nu al van uit te gaan. Waarschijnlijk kunnen de resultaten van het Maaswerkenonderzoek beter dienen voor het opstellen van verwachtingsmodellen. Los daarvan was het beter geweest om bij het verwachtingsmodel en bij de conclusie dieper in te gaan op de resultaten van het in de nabijheid uitgevoerde onderzoek door RAAP in 1999. Hoe was daar de relatie vondsten – colluvium? Was de bodemkundige situatie vergelijkbaar met dit plangebied?
- Een omissie is dat geen gegevens zijn ontleend aan het onderzoek 23574/18620 dat 300 meter ten noordwesten van het plangebied in de zomer van 2007 door Oranjewoud is uitgevoerd en dat op 25 september 2007 in Archis is geregistreerd. Van de bevindingen had men voor dit onderzoek kennis kunnen nemen.
- Nergens is het rapport, ook niet bij de boringen, is een NAP-hoogte aangegeven.
- Niet aangegeven is uit wat voor materiaal de verstoringen door dikke stenen en puinbrokken bestaan. Gaat het om recente baksteen? Kan er sprake zijn van mogelijk Romeinse baksteen, van mergel, van Maaskeien? Deze laatste twee bouwmaterialen zijn ook in de Romeinse tijd en Middeleeuwen gebruikt.
- In NOaA hoofdstuk 22 is aangegeven dat het gewenst om te spreken van 'Volle Middeleeuwen' voor de periode 1000/1050– (circa) 1250 en de term 'Late Middeleeuwen' te reserveren voor de periode 1250-1500. Dit geldt nog meer voor het bijvoeglijk naamwoord 'laat-middeleeuws'. Binnen de middeleeuwse archeologie worden hiermee altijd al uitsluitend objecten uit de periode ná 1250 aangeduid. In Archis-gerelateerde tabellen (vondstenlijsten) kan voor de Volle Middeleeuwen wel de Archis-aanduiding LMEA gehanteerd worden.

Advies

Mijn advies is om het rapport van "Hensen, G., 2008: *Plangebied Hotel Gronsveld, gemeente Eijsden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase*, Weesp (RAAP notitie 2527, januari 2008)" onder voorbehoud goed te keuren en de auteur te verzoeken om het rapport aan te passen, of om op mijn opmerkingen te reageren indien hij de kritiek niet deelt.

De conclusie dat verkennend onderzoek niet geschikt is om vindplaatsen op te sporen, en de conclusie dat de verstoring niet van dien aard is dat er geen vindplaatsen aanwezig kunnen zijn, deel ik.

Ten aanzien van de opmerkingen over het colluvium is het juist dat pre-romeinse vondsten vooral onder het colluvium gevonden kunnen worden. Romeinse en Post-Romeinse vondsten kunnen hoger in het colluvium gevonden worden; middeleeuwse vondsten ook in de top daarvan.

Op grond van dit onderzoek kan nog geen selectiebesluit worden genomen. De aanbeveling om karterend onderzoek te laten uitvoeren, onderschrijf ik en ik adviseer de gemeente Eijsden aldus te besluiten.

Het karterend onderzoek dient zich ook te richten op het noordelijk deel van het plangebied, waarbij onderzocht moet worden of er sprake is van de aanwezigheid of nabijheid van een Romeinse villa. Hier dient de onderzoeksmethode uit proefsleuven te bestaan. Voor de rest van het terrein kan gedacht worden aan een combinatie van karterend boren en proefputten/proefsleuven, aangezien de laatste methode voor villaterreinen de beste is en op alle typen vindplaatsen het meeste uitsluitsel geeft. Het voordeel van proefsleuven is dat eventuele vindplaatsen direct gewaardeerd kunnen worden, zodat daarna een selectiebesluit genomen kan worden.

Indien het aangrenzende terrein, waar melding 17567 gedaan is, beschikbaar is, is het aan te bevelen hier een proefput te graven, aangezien de bevindingen hiervan consequenties hebben voor de beoordeling van het plangebied.

Indien mogelijk wordt het karterend onderzoek uitgevoerd nadat de verharding (waar nodig) verwijderd is. Dit mag echter niet leiden tot uitstel van het karterend onderzoek, aangezien er in de bouwplanning een periode moet blijven voor definitief onderzoek.

In het rapport van het karterend onderzoek dient ook ingegaan te worden op het bouwplan en de consequenties voor de archeologie.

Indien het karterend onderzoek ook door RAAP wordt verricht is het ter wille van de voortgang acceptabel dat het voorliggende rapport blijft zoals het is en dat de correcties in het tweede rapport worden meegenomen.

Toetsingsprocedure

Bij de toetsing is – waar nodig - gebruik gemaakt van de volgende documenten

- RACM database Archis II (waarnemingen, monumenten, onderzoeksmeldingen)
- KNA 3.1. protocol Bureauonderzoek
- KNA 3.1. protocol Inventariserend Veldonderzoek
- Checklist SIKB beoordeling standaardrapport IVO-verkennend en IVO-borend
- KNA-leidraad karterend boren.
- Toetsingslijst rapporten en programma's van eisen provincie Limburg
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, hoofdstukken 11, 17, 18, 22.
- RIA-rapport 2 (Rijksinspectie voor de Archeologie, 2005: *IVO op niveau? Onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van inventariserend onderzoek*)
- Literatuur m.b.t. Limburg voorzover aanwezig in de bibliotheek van het Centre Céramique te Maastricht
- Archeologische vakliteratuur en onderzoeksrapporten voorzover aanwezig in de bibliotheek van de RACM te Amersfoort.

Checklist (hoofdpunten)

Algemeen

- Beschikt de uitvoerende instelling over een opgravingsvergunning?
- Is onderzoek conform KNA uitgevoerd en is het rapport conform KNA opgesteld?
- Zijn plangebied, type onderzoek, vraagstelling voldoende omschreven?
- Zijn de administratieve gegevens volledig?

- Is het huidige gebruik, en de geplande ingreep met verwachte verstoring voldoende omschreven en in kaart of beeld gebracht?

Bureaustudie

- Is relevante literatuur en documentatie gebruikt? Is deze adequaat geanalyseerd en geïnterpreteerd?
- Geeft de auteur blijk van voldoende kennis van zaken van de archeologie van deze regio?
- Geeft de auteur blijk van voldoende kennis van zaken van de fysische geografie van deze regio?
- Geeft de auteur blijk van voldoende kennis van zaken van de geschiedenis en de historische geografie van deze regio?
- Is adequaat gebruik gemaakt van de kennis van locale deskundigen?
- Is de archeologische context (bekende vindplaatsen uit de omgeving, eerder uitgevoerd onderzoek) voldoende omschreven en op relevantie geanalyseerd?
- Is het opgestelde verwachtingsmodel overtuigend en voldoende onderbouwd?
- Is er (indien relevant) gebruik gemaakt van de NOaA (Nationale Onderzoeksagenda Archeologie)?

Veldwerk

- Zijn bij het veldwerk de juiste methoden en technieken op de juiste plaats gebruikt en is de keus daarvan onderbouwd?
- Zijn de beperkingen (begroeiing, bebouwing, verharding, e.d.) voldoende aangegeven?
- Is de interpretatie van de bevindingen van het veldwerk overtuigend?

Rapport

- Is het rapport goed gestructureerd en goed leesbaar?
- Zijn de onderzoeksvragen afdoende beantwoord en is aangegeven wat de reden is als dat niet mogelijk was?
- Leidt het onderzoek tot een goed beargumenteerde en aanvaardbare conclusie?
- Bevat het kaartmateriaal de vereiste gegevens?
- Is er een adequate beschrijving en interpretatie van boorprofielen?
- Is er een adequate catalogus van vindplaatsen, indien aangetroffen?
- Bevatten de illustraties de vereiste gegevens?

Aanbevelingen

- Zijn eventuele aanbevelingen voor een vervolgonderzoek, of voor afzien daarvan, op voldoende gegevens gebaseerd?
- Zijn eventuele aanbevelingen voor planaanpassing of beperkingen bij de ingreep op voldoende gegevens gebaseerd?
- Zijn deze aanbevelingen in lijn met de vraagstelling en conclusie van het onderzoek?
- Zijn deze aanbevelingen proportioneel ten opzichte van de bestaande en de te verwachten verstoring?